

Het nut van ouderschapstheorie - en de valkuilen

Ouderschapstheorie gaat over gewone dingen. Iedereen kan het snappen. Zelfs ouders. Zeker ouders - stelt de auteur - want ouderschapstheorie gaat over hún werkelijkheid.

De theorie is dus niet ingewikkeld, maar hij vereist onwennige denksprongen. Ze gaan tegen onze intuïtie in, en wekken soms bij anderen de indruk dat het kind in de steek wordt gelaten. Ten aanzien van dit laatste punt is er echter geen reden tot zorg: met ouderschapstheorie in de hand worden in het ganse land misschien minder maatregelen genomen, maar als ze worden genomen, dan eerder. Ouderschapstheorie helpt namelijk om te weten wát nodig is en waarom.

Op methodische wijze ouders begeleiden is dan ook niet voor iedereen weggelegd. Het is hooggeschoold hogeschoolwerk. De auteur zet in vogelvlucht uiteen waarom dat zo is, en houdt een vurig pleidooi voor aandacht op hogescholen voor het grondig voorbereiden van studenten die straks als gezinsvoogd of jeugdbeschermer met ouders te maken krijgen.

Dr. Alice van der Pas, ouderbegeleider en gezinstherapeut, is auteur van het tiendelige *Handboek Methodische Ouderbegeleiding*, en redacteur van het tijdschrift *Ouderschap & Ouderbegeleiding*.

I - Inleiding: de breedbeeldvisie van Baert

Eén denksprong is te vinden in het betoog van Dany Baert, elders in dit nummer, over het versmallen van ouderschap tot pedagogiek. Ouders worden aangesproken, zegt hij, als mensen die alleen en vooral moeder of vader zijn. Opvoeders in *hart* en *nieren* moeten ze zijn, en liefst voor 110% ouder. Maar denk even aan uw eigen ouders : ze hadden méér aan het hoofd dan alleen kinderwelzijn en méér te doen dan opvoeden.

Als ouders géén andere dingen dan opvoeden aan het hoofd hebben, dan zijn het misschien wel heel armetierige ouders - want wie wil 'opvoeders' als ouder! Geen enkel kind toch! Je wilt *mensen*: een man en een vrouw, of twee van hetzelfde, wier leven met spannende grote-mensen-kleuren en -geuren, en -geluiden laat zien dat er méér op deze wereld is dan jij - hun kind.

En Baerts betoog heeft nog een andere kant: niet alleen is elke ouder méér dan opvoeder - elk kind is méér dan kind van haar ouders. In de meeste debatten en studies over opvoeding is 'het kind' echter wat *de ouders* ervan maken. Ouders bepalen of kinderen dik worden of niet, of ze 'gamen' of huiswerk maken, of ze hangen of naar school gaan, en of ze zuipen dan wel sporten. Nee, zegt Baert, want er is méér omgeving dan de ouders, en dus zijn er ook heel wat meer beïnvloeders dan 'de ouders'.

Om te beginnen is elk kind een gloednieuw mengsel van de genen van pappa en mamma - een gloednieuw mensenexemplaar. Vervolgens gebeurt er al in de baarmoeder zoveel waar ouders niets over te vertellen hebben, dat totaal onvoorspelbaar is wat voor mensje er geboren wordt. Het is een pakketje mogelijkheden èn een pakketje grenzen, en hoe het groeit, of niet, hangt vooral dáár van af. Of de ouders klaar zijn voor dit kind is zeker van belang, maar de aard van het kind en zijn temperament bepalen goeddeels wat er daarna gebeurt - ook *tussen* kind en ouders. Niet alleen ouders bepalen dat.

Dat *wij* ouders zo allemachtig machtig maken en kinderen tot kneedbare kleipoppetjes - dat is iets waar we weer van af moeten. Ouders knappen het meeste opvoedwerk op, maar voor het resultaat zijn toch echt niet alleen zij verantwoordelijk - hoe vreemd dit ook moge klinken in deze tijd van gezinsdrama's.

Ik leg vier denksprongen voor om deze gedachte uit te werken: over ouders, kinderen, opvoeding en risicofactoren; daarna ga ik in op enkele valkuilen in de praktijk van werk met ouders.

II - Vier denksprongen

1) Ouders - wie zijn het eigenlijk?

Die lopen tussen alle grote mensen op straat, in de tram, in de trein, op de snelweg, en in winkels en kantoren. Heel veel onder hen zijn ouder - maar met andere dingen bezig dan met opvoeden. Verder zijn het ook nog sympathieke, vervelende lui - of ergens tussenin; slim, gemiddeld slim, of een beetje dom; tieners, of al in de overgang; ingezetene, asielzoeker, Poolse arbeider; opgewekt, sikkeneurig, boos; rijk, modaal, bijstandtrekker; getrouwd, in scheiding, alleenstaand..... Velen van al die mensen zijn inderdaad vader of moeder: stief-, adoptie-, pleeg-, of 'gewoon'.

En heel wat ouders zien we zelden of nooit: ze zijn ziek of al dood, in hechtenis of zwervend. Of we zien ze niet omdat wij vergeten ze uit te nodigen: gescheiden vaders.

Kortom: ouders zijn een 'mixed bag'. Elke *individuele* ouder is een 'mixed bag' van eigenschappen en bezigheden, en *als groep* vormen ze een wel heel rommelige 'mixed bag'. Ouders zijn niet te rubriceren of te classificeren¹. Een representatieve steekproef bestaat niet, en zeker hebben ze niet allemaal de vereiste eigenschappen om een kind groot te brengen. (Hadden ze maar geen kind, denk je dan.)

Over het gemiddelde en de doorsnee

In het denken van de huidige minister voor jeugd en gezin, en ook van heel wat opvoedprofessionals, zijn 'ouders' niettemin gemiddelde mensen: met een gemiddeld IQ, liefst bovengemiddeld, verder nog volwassen en opgeleid en met baan. De ouders waar ouderbegeleiders mee van doen hebben zijn echter niet 'gemiddelde' ouders, maar een doorsnee van *alle* vaders en moeders in de 'mixed bag'.

Houd die goed uit elkaar: gemiddelde en doorsnee! Het *gemiddelde* is de grote middenmoot - de groep die we 'normaal' noemen. Het begrip 'gemiddelde' is echter selectief. Eenieder die niet gemiddeld is, valt er namelijk buiten. Een *doorsnee*, daarentegen, loopt van uiterste tot uiterste, en neemt iedereen mee - óók wie niet 'gemiddeld' is.

Een doorsnee van de gehele ouderpopulatie vormt de cliëntèle van ouderbegeleiders. Zij zien in principe alle ouders, inclusief de *ondermaatse* en de *abnormale* - en ook de ouders die zogenaamd 'uitvallen' bij onderzoek naar de effectiviteit van een nieuwe methode.

Voor ouderbegeleiding horen *niet-gemiddelde* ouders erbij, en bij methodische ouderbegeleiding mogen *juist zij niet* uitvallen!

2) Kinderen - wie zijn dat eigenlijk?

Oók zij vormen een 'mixed bag' - want het zijn alle kinderen van al die ouders in trein en tram en auto's, op straat en op het werk, èn van de ouders die we niet zien: ziek, in hechtenis, zwervend, of gescheiden en achter de horizon verdwenen.

Kijk op alle schoolpleinen: de school voor voortgezet onderwijs aan de ene kant van het plein waar ik woon: 95% zwart en tweemaal daags trekt een bonte sliert prachtig gekapte, respectievelijk gehooftdoekte tieners voorbij; de basisschool aan de andere kant is 95% wit, met bijbe-

horend lawaai van welvarende en bijdehande witte kinderen. Maar nog minstens zoveel andere, *minder* intelligente en bijdehande witte en zwarte kinderen zitten op andere scholen - of *niet* op school omdat ze zwerven, ziek zijn, of al dood.

Van elke 16 kinderen die in Nederland worden geboren sterft er namelijk 1 vóór de achttiende verjaardag aan een *ziekte*: spierziektes, kanker, ernstige epilepsie. Dat is 6%. En natuurlijk zijn er méér zieke kinderen die niet sterven maar wel veel ouderlijke zorg nodig hebben. Zij gaan niet naar school of naar andere scholen. Hoeveel????

Eén op elke 20 jongeren komt in aanmerking voor een WAJONG-uitkering, las ik onlangs: ze zijn zo gehandicapt dat ze niet kunnen werken, en waarschijnlijk zijn dus evenveel kinderen *onder* de wajong-leeftijd gehandicapt. Of ze hebben een psychiatrische stoornis.

Allemaal horen ze bij 'kinderen', en grof geschat is er met 40% van hen iets aan de hand, twee op de vijf - of er overkomt ze iets.

Anna is anderhalf jaar oud; haar moeder zegt: 'Ik pak even jouw jasje en dan gaan we Sander van school halen'. Moeder is net in de gang, als ze gekrijs hoort en dan blijkt Anna van een stoel te zijn gevallen en wel met haar slaap in de pootjes van een telefoonstekker. De buurvrouw belt meteen de eerste hulp en haalt Sander van school; moeder gaat met Anna plus telefoon in de ambulance en naar het ziekenhuis.

Het valt allemaal mee en Anna eet die avond weer gewoon mee aan tafel. Ze pronkt met de mooie pleister op haar slaap. Voor haar was het allemaal een van de dagelijkse 'boems'; voor haar moeder is Anna vanaf die dag niet meer het gemiddelde kind dat ze was: Anna is op het nippertje ontsnapt aan een hersenletsel, en dat kwam doordat zij, moeder, die telefoonstekker niet had gezien. Nog steeds trilt ze op haar benen als ze daaraan denkt (voorbeeld ontleend aan Van der Pas, 2005, pp. 31-32).

Net zo min als bij ouders, mag je bij kinderen uitgaan van een ideaaltypisch gemiddelde. Twee op elke vijf kinderen had iets, kreeg iets, of krijgt volgende week iets... en niet alle 'ietsen' gaan over, zoals bij Anna.

3) Opvoeden - hoe gaat dat ècht in zijn werk?

Een 'mixed bag' van ouders brengt een 'mixed bag' van kinderen groot, en doet dat tussen allerlei andere besognes door. Ligt het dan niet méér voor de hand dat er problemen komen, dan dat het van een leien dakje gaat?

Hoe vreselijk problemen soms zijn, zien we in bijv. het tv-programma 'Schatjes'. Goedwillende ouderparen met op zich normale kinderen (meestal) raken verzeild in een opvoedchaos.

Totaal de weg kwijt! Met strakke begeleiding vinden ze die weer terug - maar doorgaans zijn het dan ook aardig volwassen en 'gemiddelde' ouders, met zijn tweeën, en met 'gemiddelde' kinderen.

Toch ging het fout! En ter verklaring daarvan nog drie kleine denksprongen: over ouders versus beroepsopvoeders, misleidende opvoedslogans, en de verdiensten van *ongehoorzaamheid*.

Ouders zijn niet 'beroeps'

Opvoeden door ouders is anders dan het opvoeden van leerkrachten, en ook anders dan het opvoeden door een groepsleidster of dat van de intensieve gezinsbegeleider.

Ouders hebben geen arbeidscontract, geen cao, geen ontslagrecht, geen vaste werktijden en geen toeslag voor overwerk. Al zijn ze maar een deel van hun tijd daadwerkelijk aan het opvoeden, hun ouderschap is voor 7x24 uur per week, 52 weken per jaar, voor een onbekend aantal jaren, en moeder natuur houdt bij de toedeling van kinderen aan ouders geen rekening met voorkeuren. Een leerkracht kiest voor een bepaald schooltype, of voor grotere of kleinere

kinderen, en kan van school veranderen of van baan - ouders krijgen een onbekend kind, en dat is 'forever'

Bedenk dan weer *a)* dat ouders méér besognes hebben dan vader of moeder zijn, *b)* dat menige ouder niet gemiddeld competent is, en *c)* dat 2 op de 5 kinderen bijzondere eisen stellen....

Over misleidende opvoedslogans

Vroeger ging opvoeden over rust, reinheid en regelmaat: dat was het en dat was genoeg.

Enkele decennia lang zijn ouders bestookt met slogans zoals '*als ze maar gelukkig zijn*' of '*als je maar van ze houdt*' en '*als je maar met ze in gesprek blijft*', en wee de ouders die zich niet daaraan storen! Het waren even zovele reacties op een tijd toen ouders nog niet onzeker waren over het geluk van hun kinderen of over hun gevoelens voor ze, en toen 'praten met kinderen' nog niet was uitgevonden. Maar wee de ouders wier kind in de gaten heeft dat papa en mama deze regels volgen! Ze kloppen namelijk geen van allen.

'Als ze maar gelukkig zijn' *klopt* niet omdat je als ouder je kinderen nu eenmaal bij voortdurende *moet* frustreren: nee zeggen tegen iets wat ze nú willen, of iets eisen wat ze nú net níet willen. Geluk maakt dan plaats voor huilen en woede - en daar moet je als ouder tegen kunnen, want anders heb je al gauw een jengelaar of een tiran.

Altijd 'houden van' *hoeft* niet: de ouder die eigen irritatie en ongeduld (of erger) meestal in de hand houdt - die levert een uitstekende prestatie. Daarentegen is 'als je maar van ze houdt' een slecht advies, omdat het een onhaalbaar soort paradijs-eis stelt, en is 'in gesprek blijven' een regelrechte uitnodiging aan kinderen tot drammen en zeuren.

Wie verstand heeft van ouderlijk opvoeden beseft dat *de* centrale puzzel voor ouders is om steeds weer in te schatten wanneer je wél rekening wilt houden met verdriet of woede van je kind, en wanneer niet; wanneer je rustig uit je slof kunt schieten, en wanneer beter niet; wanneer praten zin heeft, en wanneer je gedram gewoon kapt.

Natuurlijk zitten ouders er vaak naast en is hun opvoeden een kwestie van vallen en opstaan.

Over verdiensten van ongehoorzaamheid

Laten we elkaar geen sprookjes vertellen: ouders zelf zijn min of meer groot geworden kinderen die met vallen en opstaan een minder of meer gemiddeld kind grootbrengen. Ze willen het allerbeste maar dat maken ze zelden waar. Opvoeden is nu eenmaal elke keer opnieuw uitvinden wat nu goed zou zijn en wat nu haalbaar is, en brengt veel gebakkelei mee - eerst over de fles en het slaapje, dan over internet en zakgeld, weer later over alcohol en werk.

Ik gebruik graag de term *ongehoorzaamheidsdialoog* voor het *blijven* uitvinden door ouder en kind wat goed is en wat haalbaar, of niet, en voor het daarover *blijven* ruziën en redeneren en marchanderen. Heel nu en dan gaan ouders op de strepen staan - "en nu is het afgelopen - omdat ik het zeg!", vrij vaak geven ze toe, en de meeste tijd bezigen ze de ongehoorzaamheidsdialoog. Zo, en echt niet anders, leren ouder en kind *elkaar* goede manieren, geduld en beschaving aan - op de lange duur.

'Vallen en opstaan' is níet dat 'beste' wat ouders zo graag willen, en ongehoorzaamheidsdialogen zijn natuurlijk doodvermoeiend. Een kind grootbrengen is dan ook één, continue aanslag op het ego van ouders. Wat alle ouders daardoor gemeen hebben is hun kwetsbaarheid: het zijn inherent-kwetsbare experimenteerders.

4) Over risicofactoren: 'gewone' en 'specifieke'

De eerste drie denksprongen geven een andere kijk op de werkelijkheid.

Ouders en kinderen zijn opeens als méér dan respectievelijk ouder en kind; gemiddelde ouders en kinderen vormen slechts een deel van de totale doorsnedes van ouderpopulatie en kindpopulatie. En ouderlijk opvoeden is niet te vergelijken met dat van beroepsopvoeders: het is een ongehoorzaamheidsdialoog waarin de juiste aanpak per keer wordt 'uitgevonden'.

Met deze manier van kijken wordt duidelijk dat het rond kinderen grootbrengen wemelt van de risicofactoren:

- in het *leven van ouders* speelt van alles en nog wat;
- veel *kinderen* zitten niet goed in elkaar, en het kind dat wel goed in elkaar zit kan elk moment iets overkomen - denk aan Anna;
- veel *ouders* zijn niet competent en niet 'veerkrachtig', hoeveel 'empowerment' je ook op ze loslaat;
- het *grootbrengen* zelf verloopt via een ongehoorzaamheidsdialoog die elk ogenblik kan ontsporen - en dat ook geregeld doet.

Het is dan ook een wonder dat opvoeden *zó vaak goed* gaat ondanks ongunstige omstandigheden.

Moeten we jonge ouders dus verplicht inenten met vier cursussen: tegen gedragsstoornissen, tegen verwenning, tegen verwaarlozing en tegen mishandeling? Nee, laten we niet inzetten op een illusie: het vermijden van alle opvoedproblematiek, maar op een bejegening van ouders-met-problemen als niet per se problematisch - en dus op een andere verklaring van opvoedproblemen.

Daartoe nog één denksprong, en wel de spannendste van allemaal. Deze sprong voert namelijk weg van de alom bekende notie van rijtjes risicofactoren-zonder-meer, naar een onderscheid tussen gewone risico's en specifieke. Bovendien worden de gewone risico's daarbij beschouwd als in zekere zin te verwaarlozen, terwijl de specifieke in het centrum van de belangstelling komen te staan. Bij opvoedproblemen zijn vormen zij het primaire aandachts- en werkgebied van de ouderbegeleider.

Gewone risico's horen ook voor ouders bij het dagelijks bestaan: partnerproblemen, slechte jeugd, drukdruk. U kent ze. Bij die risico's horen ook het kind zelf en de ouders: zij zijn gewone 'risico's van het vak'. Risicovrije ouders en kinderen bestaan niet. Daar moeten ouders zelf het dus mee doen - en wij, professionals.

Specifieke risico's zijn uitgesproken specifiek voor *ouderschap*. In hun negatieve vorm ondermijnen ze het opvoeden feilloos - in hun positieve vorm, echter, zijn het superbeschermfactoren en functioneren ze als buffers. Ze bufferen het proces van opvoeden door ouders tegen negatieve effecten van ongunstige 'gewone' risicofactoren. Bij ouderschap hebben we het dan over de volgende vier specifieke factoren.

1 - *Een gemeenschap die onvoorwaardelijk investeert in ouders, ook in ouders van kutmarokkaantjes.*

Consultatiebureaus zijn een goed voorbeeld: gratis, voor iedereen, drempelloos, deskundig. Bezuinig daar dus nooit op, en misbruik het CB niet als opstap voor een elektronisch kinddossier! Dat jaagt juist die moeders weg die zich daar het meest welkom moeten voelen: de onzekere en de niet zo competente.

2 - *Een sociaal netwerk en een faire taakverdeling:*

een kind grootbrengen kan namelijk niet op je eentje. Niet alleen bij baren en zogen, maar zeker tot en met de puberteit hebben ouders anderen om zich heen nodig: voor overleg, advies en uithuilen, voor even oppassen en allerlei hand- en spandiensten. Vergeet als hulpverlener dus nooit-never om na te gaan of er een netwerk is en of de taken goed verdeeld zijn. En zo niet, maak dat uw allereerste zorg.

3 - *De 'metapositie':*

oftewel het vermogen om te reflecteren op eigen functioneren als ouder: goed kijken, nadenken en een plan trekken.

Dit veronderstelt verstandelijke en emotionele vermogens waar niet elke ouder over beschikt. Er zijn dan ook ouders bij wie de functie van deze buffer geheel of ten dele moet worden 'uitbesteed' - aan familie of aan een gezinsvoogd. Trainen en oefenen zijn dan niet aan de orde. Bij andere ouders kan tijdelijk stagnerende reflectie worden geactiveerd, en zij zijn dan weer tegen heel wat 'gewone' risico's opgewassen.

4 - Een minimum aan 'goede ouder'-ervaringen:

oftewel momenten dat een ouder zichzelf ervaart als 'goede ouder'.

Zichzelf op de borst kloppen doen ouders zelden, maar eenmaal per etmaal even een goed gevoel hebben over het eigen ouderschap is onontbeerlijk - als emotionele bijvoeding. Worden 'goede ouder'-ervaringen daarentegen te schaars, dan krijgen irritatie en/of onverschilligheid de overhand, en dan zijn mishandeling en/of verwaarlozing niet ver uit de buurt.

Alle hulp aan ouders moet dus om te beginnen een 'goede ouder'-ervaring zijn. Daarmee bedoel ik: geen vragenlijst als eerste 'contact', maar een gesprek; geen afstandelijke juf aan de telefoon, maar een tegemoetkomende stem; en eerst een relatie met een 'Mensch', en dan pas dat bewezen-effectieve programma.

Ik hemel de verdiensten van deze denksprong nog even verder op, en dan vooral met het oog op professioneel werk met ouders.

Met 'bufferdenken' in het achterhoofd kun je bijna als vanzelf beter met ouders overweg, en zij voelen zich veiliger.

Niet alleen snap je hoe opvoedproblemen ontstaan, je hebt een idee wat je eraan kunt doen. Aan stagnerende buffers kun je namelijk iets doen - en snel - terwijl er aan menige gewone risicofactor weinig te vertimmeren valt.

Gezinsdrama's krijgen mogelijk minder kans wanneer je *mag* constateren dat een ouder iets niet kan. Je verwacht namelijk niet van een ouder met adhd dat die structuur biedt - nee, je overlegt over *anderen inschakelen*. Van een ouder met een i.q. van rond de 80 verwacht je geen oordeel over opvoeddilemma's - nee, je zorgt voor *structurele opvoedhulp*.

III - Valkuilen

Drie valkuilen bij toepassing van ouderschapstheorie zijn: ergernis, bekommernis, en ongeduld met de anders denkenden.

1 - *Ergernis*: wie onmogelijke ouders ontmoet - domme of egocentrische klootzakken en rotwijven - vergeet alle denksprongen, en ergert zich net als ieder ander.

Grote en kleine ergernis liggen altijd op de loer wanneer wij worden geconfronteerd met *sub*-optimaal opvoeden. Heel vaak dus. Ergernis hoort dan ook bij ouderbegeleiding. In wezen is het de natuurlijke reactie op wat je te zien en te horen krijgt, terwijl alle denksprongen *tegen*-natuurlijk zijn, contra-intuïtief - en daarom onontbeerlijk.

2 - *Bekommernis*: maar heb je alle denksprongen op een rij en zit je *naast* ouders in plaats van *tegenover* ze, dan is het zo verleidelijk om ook zelf de metapositie te vergeten en even *niet* je verstand maar je gevoel te volgen.

Dan wil je falen en wangedrag vergoelijken. Dan 'vergeet' je dat ouderlijke liefde en beste bedoelingen niet opkunnen tegen de egocentrie van depressiviteit of verslaving, en dat de emotionele vlakheid van een ouder met het syndroom van Asperger van de die aardige, rustige man wel een *niet*-invoelende en dus *onveilige* ouder maakt.

Stoornissen tasten vooral de metapositie aan. *Ware* bekommernis pakt dan die koe bij de hoorns en re-activeert die buffer, of maakt een plan voor hulp door anderen. En soms grijp je onmiddellijk in omdat je weet dat een structureel-stagnerende metapositie niet zomaar een risicofactor is, maar een die het gehele opvoeden ondergraaft.

3) *Ongeduld met de 'andersdenkenden'*: ik mag dan de bondgenoot zijn van ouderlijke intenties, en ouders mijn bondgenoot - maar anderen delen niet per se mijn visie op ouders en op hun opvoeden, laat staan dat anderen dezelfde denksprongen maken. Niet zelden denken zij dan ook dat ouderbegeleiding ouders bijvoorbeeld 'eindeloos de kans geeft' en dus kinderen in de steek laat. Het is logisch dat door anderen zo wordt gedacht - omdat zij een andere theoretische bril op hebben en andere dingen zien. Neem het ze niet kwalijk!

Dé valkuil voor ouderbegeleiders is de verwachting dat elk lid van het team haar of zijn visie op ouderschap deelt, en om de realiteit van die andere bril te vergeten. Toch blijven ouderbegeleiders en anders denkenden elkaar nodig hebben - als partners in de zorg - juist vanwege het 'andere' dat ieder van hen ziet door de eigen bril. Beide manieren van denken zijn nodig.

V - Hogeschoolwerk!

Ouderschapstheorie mag eenvoudig zijn - ermee werken is hooggeschoold hogeschoolwerk. Die theorie verder uitbouwen vraagt alerte praktijkmensen en gedreven academische onderzoekers.

Waarschijnlijk komt er binnen afzienbare tijd een *bijzondere leerstoel* 'Ouderschap en Ouderschapsbegeleiding' aan een Nederlandse universiteit, met daarbij een plaats voor een onderzoeker. En Hogeschool Zuyd heeft plannen voor een *basismodule* ouderbegeleiding -- maar met zes dagdelen, zoals in de plannen staat, ben je er niet... dus waarom niet meteen een Masteropleiding ervan gemaakt?

Het is verheugend dat nu diverse mastersopleidingen weer mikken op aansturing van het uitvoerend werk in de Jeugdzorg door mensen met ook ervaringskennis - door senior-collega's. Ik vrees echter dat 'ouders' één van de vele bijvakken wordt in die opleidingen, terwijl er juist voor het beleidsniveau een zogenaamde *smalle masteropleiding* zou voorzien in de behoefte aan gespecialiseerde praktijkbegeleiders.

Op zijn minst moet methodische ouderbegeleiding een *hoofdvak* kunnen zijn voor MWD-ers. Overal waar kinderen worden onderzocht, behandeld, verpleegd, verzorgd, heropgevoed, opgeknapt of bijgespijkerd - in de jeugdhulpverlening, de jeugdbescherming, de kinderpsychiatrie, in de zorg voor verstandelijk en lichamelijk gehandicapten, in ziekenhuizen en klinieken, in dagbehandeling, tehuizen en internaten - overal is er immers bemoeienis met ouders, ouders, ouders. Of dat methodisch gebeurt, is nauwelijks een vraag.

Methodiek, functie, taak

Ouderbegeleiding is een methodiek die zich laat combineren met allerlei functies, als hoofdtaak of als neventaak, en met uiteenlopende disciplines. Ik geef een paar voorbeelden van de diversiteit aan verschijningsvormen ervan.

Er zijn verpleegkundigen op consultatiebureaus die als belangrijke neventaak uitstekend werk verrichten met ouders. Zij noemen zichzelf geen ouderbegeleider - en dat is maar goed ook, want het zou menige moeder weggagen. (Ook de CB-arts heeft trouwens liever een verpleegkundige om zich heen dan een 'ouderbegeleider'.) Hun de taak is duidelijk ouderbegeleidend, al heet hun functie anders.

Heel wat ziekenhuismaatschappelijk werkers zijn in feite *full time* ouderbegeleiders: op kinderafdelingen en op neonatologie. In het ene ziekenhuis echter worden deze m.w.'s automa-

tisch ingeschakeld zodra ouders begeleiding *behoeven* bij lastige besluiten. Om brokken te voorkomen dus. In het andere is hun functie niet goed geregeld en mogen zij alleen achteraf de brokken opruimen die door anderen zijn gemaakt.

In de jeugdhulpverlening wemelt het van de opvoedproblemen. Menig teamlid werkt *full time* met ouders, maar is niet toegerust met de juiste bril, niet bekend met denksprongen, noch voorbereid op valkuilen. Idem in gehandicaptenzorg en kinderpsychiatrie, kinderbescherming en voogdij.

Het is allemaal heel onlogisch want overal lopen ingewikkelde ouders rond, en alleen iemand met ouderbegeleiding als *hoofdvak* kan met 'die ouders' overweg. Denk vooral niet dat een psychiater, verpleegkundige, sociotherapeut of gedragsdeskundige staat te springen om dat te doen. Het hoort niet bij hun functie; het is hun taak niet, en méér dan de spreekwoordelijke zes dagdelen of blokjes hebben ze niet gehad in hun post-academische na- of bijscholing.

Tot slot: een hoofdvak

Een aanzienlijk deel van de studenten aan elke faculteit Sociale Studies krijgt straks *full time* met ouders te maken. Met ingewikkelde en niet-gemiddelde ouders! Bereid ze erop voor en zorg dat ze hun denksprongen beheersen!

Onderzoek op academisch niveau naar ouderschap en ouderschapsbegeleiding is broodnodig; kennis daarover bij gedragsdeskundigen evenzeer. Het aller-broodnodigst zijn echter hooggeschoolde *praktijkmensen* - vaklui - maatschappelijk werkers - die er hun hoofdvak van maken vanuit een realistische kijk op ouders, kinderen en opvoeding, en op de valkuilen van het vak.

©Alice van der Pas 2008

Literatuur

Pas, A. van der (2005). *Eert uw vaders en uw moeders. Handboek Methodische Ouderbegeleiding 3*. Amsterdam: SWP.

ⁱ Een komisch bedoelde, maar nogal smakeloze poging tot classificeren van ouders van schoolkinderen deed het ministerie van onderwijs in 2005. Basisscholen kregen een poster toegestuurd met plaatjes en omschrijvingen van zes typen ouders: de supporter, de afwezige, de politicus, de carrièremaker, de kwelgeest en de superouder. Deze laatste is hoogopgeleid, aldus de poster, voelt zich samen met school verantwoordelijk, denkt mee, en is inzetbaar voor 'alles'.